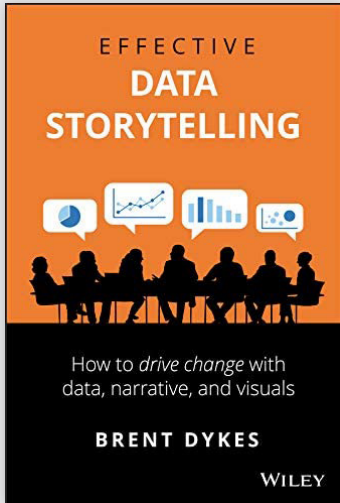

สมชาย ศุภธาดา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ชื่อหนังสือ : **Effective Data Storytelling: How to drive change with data, narrative, and visuals**

ผู้เขียน : **Brent Dykes**

ปีที่พิมพ์ : **ค.ศ. 2020**

สำนักพิมพ์ : **John Wiley & Sons, Inc.**

ISBN: **978-1-119-61572-9**

คนยุคปัจจุบันมีชีวิตสัมผัสใช้ข้อมูลแทบตลอดเวลา ไม่ว่าจะคนทั่วไปหรือผู้บริหารตำแหน่งใด ๆ ในองค์กร ถึงแม้ว่ามีการใช้ข้อมูลเป็นสินทรัพย์หรือเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารงานอย่างแพร่หลาย แต่ทว่า “การเล่าเรื่องจากข้อมูล” (Data Storytelling) ยังไม่เป็นที่เข้าใจมากนัก โดยยังคงมองว่าเป็นเพียงการสื่อสารธรรมดาทั่วไป และมองข้ามถึงการใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่เต็มศักยภาพของ “การเล่าเรื่องจาก

ข้อมูล” ที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นภายในองค์กรได้

หนังสือเล่มนี้แสดงให้เห็นถึงการสร้างเรื่องเล่าด้วยข้อมูลและอธิบายว่าทำไมวิธีนี้จึงใช้ได้ผล เป็นการรวมเข้าด้วยกันขององค์ประกอบ 3 ประการคือ ข้อมูล เรื่องเล่า และภาพกล่าวได้ว่าความสามารถในการเล่าเรื่องเป็นเสาแกนกลางหลักของทักษะความสามารถพื้นฐานในเชิงข้อมูล (Data Literacy) ผู้ที่เล่าเรื่องจากข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่เพียงแค่นำเสนอข้อมูล แต่สามารถเล่าเรื่องเพื่อโน้มน้าว ทำให้เป็นที่จดจำ และให้มีการบอกและเล่าขานกันภายในองค์กร

Brent Dykes เกริ่นนำในบทแรกถึงความสำคัญของการสูญเสียข้อมูลเชิงลึก (Insight) ที่อาจจะมาจากสาเหตุของการนำเสนอข้อมูลที่ไม่ดี ทศนคติที่ปิดแคบของผู้รับข้อมูล ตลอดจนความเฉื่อยชาทางวัฒนธรรม การสร้างคุณค่าให้ข้อมูลจำเป็นต้องอาศัยผลกระทบแบบโดมิโนโดยเปลี่ยนข้อมูลให้เป็นสารสนเทศ ผลักดันต่อไปเป็นข้อมูลเชิงลึก (Insight) และนำไปสู่การตัดสินใจ ต่อเนื่องไปถึงการลงมือดำเนินการเพื่อสร้างคุณค่า เหล่านี้เป็นกระบวนการที่ไม่ง่าย Model คือต้องสอดแทรกการเล่าเรื่องจากข้อมูลในระหว่างข้อมูลเชิงลึกและการตัดสินใจดังนี้ [Data > Information > Insight > Data Story > Decision > Action > Value]

เค้าโครงเนื้อหาของหนังสือเป็นไปตามลำดับที่ควรเป็น เริ่มด้วยบทที่ 2 กล่าวถึงพลังอำนาจแฝงของเรื่องเล่า และการบรรลุเป้าหมายในการสื่อสารสู่ประการจากผู้ฟังอันได้แก่ เรียกความสนใจ ให้เกิดความเข้าใจ จดจำเรื่องที่เล่า จนนำไปสู่การกระทำบางอย่าง ส่วนบทที่ 3 ว่าด้วยจิตวิทยาของการเล่าเรื่องจากข้อมูล เนื้อหาบทนี้เป็นการศึกษาประมวลงานศึกษาวิจัยด้านจิตวิทยาและประสาทวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับกระบวนการคิดของมนุษย์ทั้งด้านสถิติและเรื่องเล่า ซึ่งพบว่าเรื่องเล่ามีความได้เปรียบอย่างที่ไม่คาดคิดเหนือข้อเท็จจริงทางสถิติ

กายวิภาคศาสตร์ของเรื่องเล่าอยู่ในบทที่ 4 องค์ประกอบจำเป็นสำคัญหกประการของเรื่องเล่า (ในหน้า 88) นับเป็นพื้นฐานที่ผู้อ่านจำเป็นต้องเข้าใจก่อนที่จะต่อไปยังบทที่ 5–9 ซึ่งถือเป็นภาคปฏิบัติในการประยุกต์หลักการเนื้อหาที่กล่าวไว้ก่อนหน้านี้ (ในบทที่ 3 และ 4) สิ่งแรกที่เป็นรากฐานคือตัว “ข้อมูล” สำหรับผู้ที่ทำงานอยู่ในสายงานวิทยาศาสตร์ข้อมูลจะได้ประโยชน์อย่างมากจากเนื้อหาในบทที่ 5 นี้ที่ทำการแจกแจงคุณลักษณะต่าง ๆ พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบให้เห็นหลากหลายตัวอย่าง

บทที่ 6 พูดถึงกระบวนการ “การเล่าเรื่องจากข้อมูล” เริ่มจากเรื่องเล่าบรรยาย (Narrative) เพื่อแสดงให้เห็นถึงข้อมูลเชิงลึก ผู้ชำนาญการเกี่ยวกับข้อมูลจำเป็นต้องมีความเข้าใจรูปแบบเรื่องเล่า และ กรรมวิธีผูกปมหลักของเรื่องอย่างน่าติดตามแบบของ Gustav Freytag จากนั้นจึงนำเทคนิคการสร้างภาพให้เห็นเป็นลำดับขั้นตอนตามเนื้อเรื่องที่ต้องการ (Storyboarding) เข้ามาช่วยในการนำเสนอ อันที่จริงกลวิธีและอุบายประกอบการ สอนโดยใช้วิธีการยกอุทาหรณ์ การเล่านิทาน และการใช้อุปมา (สิ่งหรือข้อความที่พึงเปรียบเทียบกับสิ่งอื่น เพื่อให้เข้าใจแจ่มแจ้ง) มีมานานตั้งแต่สมัยพุทธกาลแล้ว เพียงแต่หนังสือเล่มนี้นำมาถ่ายทอดและจัดวางรายละเอียดเชิงวิชาการให้เห็นเป็นรูปเป็นร่างเป็นขั้นตอนชัดเจน

การใช้รูปภาพในการเล่าเรื่อง (Visual Storytelling) แตกต่างจากการแสดงข้อมูลด้วยภาพ (Data Visualization) เนื่องจากการใช้รูปภาพเล่าเรื่องต้องการให้ผู้บรรยายเรื่องราวแนะนำเสนอมุมมองข้อความที่สำคัญและครอบคลุมมากขึ้น ในแบบที่ผู้ชมสามารถเข้าใจได้ง่าย ในทางกลับกันการแสดงข้อมูลด้วยภาพเป็นกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อปรับปรุงการเล่าเรื่อง Data Visualization จัดเป็นเครื่องมือมาตรฐานในการสื่อสารทางธุรกิจที่ใช้ข้อมูลที่ซับซ้อนและมีคุณค่าจำนวนมากและแปลเป็นสิ่งที่ผู้คนสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น ในการดึงดูดความสนใจของผู้ชมจำเป็นต้องใช้ภาพโดยเจตนา ภาพที่มีคุณสมบัติหลักคือเหมาะสม อ่านออกได้ และไม่ทำให้เกิดความเข้าใจผิด ผู้อ่านสามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมในบทที่ 7 และ 8

หนังสือปิดท้ายด้วยบทที่ 9 ซึ่งนำเสนอสถานการณ์ในโลกแห่งความจริงมาถ่ายทอด แสดงให้เห็นถึงการร้อยเรียงนำองค์ประกอบต่าง ๆ ที่กล่าวมาในแปดบทแรกประดิษฐ์เป็นเรื่องเล่าที่กระตุ้นสร้างแรงบันดาลใจให้ส่งผลสู่การลงมือดำเนินการบางประการของผู้รับชมเรื่องเล่าได้อย่างไร ผู้อ่านจะเพลิดเพลินกับเนื้อหาที่สามารถนำไปใช้สร้างเรื่องเล่าที่อิงกับข้อเท็จจริงและสร้างผลกระทบทางสายตาด้วยตนเองได้

Book Review ฉบับนี้ถือเป็นการต่อยอดจากฉบับก่อนที่ระบุนักบัญชีต้องเตรียมความพร้อมสำหรับการปรุงข้อมูลเนื้อหาใส่รูปแบบใหม่เพื่อสร้างคุณค่าเพิ่มสำหรับผู้ร่วมรับความเสี่ยงทุกฝ่าย จุดเด่นของหนังสือแนะนำฉบับนี้คือ แต่ละบทเขียนได้ชัดเจน มีรูปภาพสี่ประกอบ อ่านทำความเข้าใจได้ง่าย ครอบคลุมทุกประเด็นของการเล่าเรื่องจากข้อมูล มีแนวทางการนำไปประยุกต์ที่วางไว้เป็นขั้นเป็นตอนอย่างดี เป็นการผสมผสานทักษะเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกันอย่างลงตัว หนังสือเล่มนี้เหมาะอย่างยิ่งสำหรับนักบัญชีโดยเฉพาะ CFO และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการนำเสนอข้อมูลเพื่อการตัดสินใจสำหรับผู้บริหาร